

NÆRINGSLIVETS HOVEDORGANISASJON CONFEDERATION OF NORWEGIAN ENTERPRISE

Postadresse Postal Address
Postboks 5250 Majorstuen
NO-0303 Oslo
Norway

Adresse Address
Middelthuns gate 27
Oslo
Norway

Org nr. Org.no.
NO 955 600 436 MVA

Telefon Telephone
+47 23 08 80 00
Telefaks Telex
+47 23 08 80 01

E-post E-mail
firmapost@nho.no
Internett Internet
www.nho.no

Statsråd Vidar Helgesen
Statsministerens kontor
Pb 8001 Dep.
0030 Oslo

Vår dato

08.05.2014

NHOs innspill til Regjeringens europastrategi

Næringslivets Hovedorganisasjon viser til Regjeringens arbeid med en EU/EØS-strategi. Nedenfor følger NHOs innspill til strategien.

EØS-avtalen – bærebjelke for norsk økonomi

EU er vår viktigste handelspartner og vårt medlemskap i EUs indre marked gjennom EØS-avtalen er avgjørende for Norge og norsk økonomi. Fri markedsadgang og felles regler med bedrifter i EU-land gir norsk næringsliv forutsigbarhet og gode vekstvilkår. Inntil norsk EU-medlemskap er en realitet må EØS-avtalen vedlikeholdes og utvikles i takt med utviklingen av EUs indre marked.

"NOU 2012:2 – Utenfor og innenfor, Norges avtaler med EU" viste tydelig at EØS-avtalen har bidratt til økt verdiskaping i Norge. Fastlands-Norge har hatt en økonomisk vekst på 3 prosent i året i gjennomsnitt i perioden. Dette er høyere enn både OECD-gjennomsnittet for samme periode og for fastlands-Norge i 20 års-perioden før EØS-avtalen trådte i kraft. Resultatet har vært en betydelig økning av den alminnelige velstanden.

Tidlig medvirkning i EUs politikk- og regelverksutforming

Politisk oppmerksomhet avgjørende

Store deler av rammeverket for norsk nærings- og arbeidsliv reguleres og påvirkes i dag av EU. EØS-avtalen gir norske myndigheter størst mulighet til å medvirke i en tidlig fase av EUs politikk- og regelverksutforming, dvs. før Europakommisjonen legger frem forslag til ny politikk eller nytt regelverk. For norsk næringsliv er det av stor betydning at disse mulighetene utnyttes fullt ut. Samtidig er det viktig at sakene følges i hele beslutningsprosessen gjennom Rådet og Europaparlamentet, og at muligheter for å påvirke der utnyttes best mulig. EU/EØS må være en naturlig del av forvaltningens arbeid og være like høyt prioritert som saker fra nasjonalt nivå

Endringene i EU, særlig siden Lisboa-traktaten, gjør det mer utfordrende for Norge å ha innflytelse på beslutningsprosessene. NHO mener det er behov for mer overordnet politisk styring og koordinering av arbeidet overfor EU. Det er en utfordring at EU/EØS-sakene ikke får tilstrekkelig politisk oppmerksomhet i Norge. Arbeidet starter for sent, og sakene blir ofte oppfattet å være av mer teknisk enn politisk karakter. Mangel på politiske arenaer fører dermed til at det også blir mindre ressursbruk og engasjement i forvaltningen. Det er flere eksempler på at dette har ført til at norske bedrifters interesser ikke i tilstrekkelig grad er ivaretatt. EU/EØS må være en naturlig del av forvaltningens arbeid og være like høyt prioritert som saker fra nasjonalt nivå.

Deltakelse i ekspertgrupper og komiteer

Deltakelse i ekspertgrupper og komiteer under Kommisjonen er den eneste formelle muligheten Norge har til å påvirke selve politikktutforminga i EU.

NHO mener at norsk deltakelse på ekspertnivå må bli mer offensiv. Deltakelsen må være på et tilstrekkelig høyt nivå, deltagerne må være godt forberedt, ha et klart mandat og delta aktiv i prosessene. Det må gis stramme frister for utforming av (foreløpige) norske posisjoner og skriving av EØS-notater. Her ligger det er et stort forbedringspotensial. God forberedelse er avhengig av tydelige politiske signaler, tid og ressurser. Ikke minst vil vi understreke betydningen av at ekspertene konsulterer berørte aktører i forbindelse med deltagelse i Kommisjonens ekspertgrupper og komiteer. Det er i en dialog med bedrifter og næringslivets organisasjoner i en tidlig fase at vi kan fange opp saker som kan få betydning for Norge. Det er også i en tidlig fase at vi har størst mulighet til å påvirke prosessen.

Store deler av forvaltninga har god dialog med berørte aktører. Det generelle bildet er likevel at dette kan gjøres bedre og på et tidligere tidspunkt enn i dag. Kun unntaksvis blir bransjer konsultert før det foreligger nye lovforslag fra Kommisjonen. I flere departementer er det behov for en kulturendring for hvordan man behandler EU/EØS-saker. NHO mener det må være en klar forventning at eksperter som deltar i ekspertgrupper og komiteer har en løpende dialog med næringslivet, for så tidlig som mulig å identifisere saker som kan få stor betydning for norske aktører. Først da får vi reell tidlig varsling og kan analysere konsekvensene av nye EU-initiativ. Norske myndigheter må anerkjenne at norske interesser ikke bare forvaltes gjennom den formelle myndighetskontakten med EU, men også gjennom næringsliv, organisasjonsliv og det sivile samfunn. Tidlig medvirkning krever en åpen debatt.

NHO mener:

- Politisk ledelse i departementene må delta på de arenaer de har mulighet til å delta på
- Politisk ledelse i departementene må stille tydelige forventninger til forvaltningens deltakelse i Kommisjonens ekspertgrupper og komiteer
- Berørte aktører må konsulteres på en mer systematisk måte enn det som gjøres i dag, før det foreligger et forslag fra Kommisjonen

Innlemmelse og gjennomføring av nytt EU-regelverk

Nytt EU-regelverk må innlemmes til rett tid

Lik rettsutvikling er en forutsetning for et velfungerende indre marked og helt nødvendig for at norske bedrifter skal ha like konkurransevilkår som bedrifter i EU-land. EU-regelverk må derfor gjennomføres innenfor de frister som er satt og på en måte som gjenspeiler lovgivers hensikt med reguleringen. NHO mener at det er viktig at norske myndigheter tar ansvar for en rask og smidig implementering av fellesskapsregelverket i EØS-avtalen. Dessverre ser vi at det er et stort etterslep i innlemmelse av nytt EU-regelverk i EØS-avtalen. For bedriftene medfører dette store utfordringer.

Høringer og oversettelser

I følge utredningsinstruksen bør fagdepartementet sende forslag til nytt EØS-relevant regelverk fra Europakommisjonen på høring når dette er hensiktsmessig. I disse tilfellene kan det settes kortere høringsfrist enn normalen på 3 måneder når dette er nødvendig for den videre

behandling av regelverk i EUs og EFTAs organer. Som beskrevet over, gjøres det kun unntaksvis i dag. NHO mener at høringer i størst mulig grad må finne sted før Kommisjonen legger frem et nytt lovforslag. Høringer av en vedtatt forordning blir lite relevant, særlig dersom det benyttes engelsk eller dansk oversettelse, slik tilfellet er i dag. I disse tilfellene får ikke berørte aktører muligheten til å kommentere om den norske oversettelsen er hensiktsmessig eller korrekt. NHO mener at arbeidet med oversettelser må starte tidligere, og den uoffisielle norske oversettelsen bør legges ved når rettsakter sendes på høring.

Gold-plating/overoppfyllelse av EU-regelverk

"Gold-plating" (eller "overoppfyllelse") oppstår når land ved gjennomføring av EU-regler benytter anledningen til å innføre eller opprettholde nasjonale regler som går utover hva EU krever.

NHO ønsker større bevissthet om dette i forvaltningen. Målet med felles EU-regler er å gi bedriftene i det indre marked like spilleregler. Det blir dermed problematisk dersom Norge innfører særnorske regler, som kan være til direkte ulempe for norske bedrifter i konkurranse med de utenlandske. NHO mener Regjeringens nye strategi bør inneholde et punkt om at EØS-regler skal gjennomføres uten særnorske tilleggskrav som kan svekke næringslivets konkurranseevne. Dersom norske myndigheter mener at det er behov for særlige regler, må dette begrunnes og tydeliggjøres.

Både Sverige og Danmark har tatt tak i denne problematikken. Det svenske regelrådet har bl.a. skrevet en rapport om goldplating. I Danmark er det opprettet et kontor i Finansdepartementet, som skal sikre at danske virksomheter møter færrest mulig reguleringshindre som følge av overoppfyllelse av EU-regelverk.

NHO mener:

- Regjeringen må sørge for at prosessen med å innlemme nytt EU-regelverk effektiviseres
- Høringer om innlemmelse av nytt EU-regelverk skal gjennomføres med norsk oversettelse
- Europastrategien bør adressere problemstillingene rundt goldplating

Behov for et kunnskapsløft

Behov for økt kunnskap i bedriftene

EØS-avtalen er helt sentral for norsk næringsliv. En forutsetning for at norske aktører utnytter mulighetene i EØS-avtalen er god kjennskap til avtalen. I tillegg til områdene nevnt ovenfor, håper derfor NHO at Regjeringen vil lansere tiltak for å få til et kunnskapsløft om Norges forhold til EU.

Mange norske bedrifter vet for lite om hvilke rettigheter og plikter de har under EØS-avtalen. Innovasjon Norge erfarer at det hovedsakelig er to utfordringer knyttet til norske bedrifters handel i det indre marked: manglende kunnskap hos norske bedrifter om EØS-avtalen og dårlig kjennskap til EØS-avtalen hos europeiske myndigheter. I følge en spørreundersøkelse fra november 2011, svarer norske bedrifter at de opplever det som vanskelig å manøvrere i EU-jungelen. Det er mange aktører som tilbyr informasjon, og det er kan være vanskelig for bedriftene å vite hvordan de skal finne frem i forvaltningen og hvor de skal henvende seg.

Kunnskapsløft i norsk skole

Europautredningen avdekket at kunnskapen om Norges forhold til EU er mangelfull, særlig blant de unge. Utredningen viste også at det står svært lite om EU-systemet og EØS-avtalen i

lærebøkene på videregående skole. Omtalen av dette temaet var også i stor grad viet den norske EU-debatten.

EU-samarbeidet er omfattende og har inngripende konsekvenser for store deler av det norske samfunnet. Det er viktig at denne virkeligheten gjenspeiles i undervisningen. Det bør være en prioritert oppgave for Regjeringen å sørge for at kunnskapen om Norges forhold til EU er god i norsk skole, utdanning og i samfunnet for øvrig.

Forskning på europaspørsmål

En kunnskapsstrategi for europapolitikken bør inneholde økte bevilgninger til forskning på EU og Norges forhold til EU. I dag bevilges det like lite til europaforskning som i 1995. Tatt i betraktning at Norge har inngått en rekke avtaler med EU siden 1995, og at både vi og resten av Europa har endret seg kraftig, burde europaforskning prioriteres høyere.

NHO mener:

- det bør etableres et indre markedssenter med én portal/inngang til informasjon for bedrifter
- det bør innarbeides en dekkende beskrivelse av Norge forhold til EU i skolens læreplaner og EU/EØS bør inn på lærerskolens pensum
- bevilgningen til europaforskning over tid bør økes til 50 millioner.

Viktige prosesser

Klima og energi

Som en del av det indre marked påvirkes Norge av utviklingen av nytt EU-regelverk på energiområdet. Norge er en stormakt innen energi, og skiller seg fra de aller fleste EU-land som stor produsent og eksportør av energi. Det kan by på utfordringer å være tilknyttet det samme regelverket samtidig som vi ikke nødvendigvis har det samme perspektivet.

Norske myndigheter må følge prosessene i EU tett og komme inn på et tidligst mulig tidspunkt, slik at nye initiativ kan identifiseres, analyseres og en eventuell påvirkningsstrategi utformes. Et tettere samarbeid mellom myndigheter og næringsliv er nødvendig for å få gjennomslag for norske løsninger. EØS-relevansvurderingene må også starte langt tidligere enn det som er tilfellet i dag. Sen innlemmelse av nye direktiver på dette viktige området må unngås. Et tettere samarbeid mellom myndigheter og næringsliv er nødvendig for å få gjennomslag for norske løsninger.

NHO mener videre at det er behov for bedre koordinering og interesseavveining mellom Klima- og miljødepartementet og Olje- og energidepartementet innen klima- og energifeltet. Det må også settes av nok ressurser til dette arbeidet, gitt den spesielt viktige rolle energirelatert eksport til EU har for Norge og endringstakten i regelverkutformingen i EU/EØS.

Deltakelse i EUs programmer

Det nye forsknings- og innovasjonsprogrammet, Horisont 2020, blir svært viktig for norske bedrifter og forskningsmiljøer de neste årene. EUs forsknings- og innovasjonsprogrammer har gitt norsk næringsliv - og arbeidsliv for øvrig – tilgang til vitenskapelige og teknologiske ressurser som langt overgår norsk kapasitet og bredde. Forskningssamarbeidet har videre gitt betydelige muligheter til å etablere nettverk og samarbeid i vårt viktigste marked. EU-forskningen bidrar

også til å skjerpe næringslivets konkurransekraft i en verden hvor markedene og utfordringene blir mer globale.

Vi har imidlertid noen utfordringer. En av dem er det økende misforholdet mellom hvor FoU-arbeidet skjer i Norge, og hvilke norske aktører som mottar EU-midler. Bedriftene har økt sin andel av utført FoU-arbeid fra en tredjedel på 1980-tallet til nærmere halvparten i dag. Regner vi inn de næringsrettede instituttene, er næringslivets andel over halvparten. Da er det nedslående at vi i samme periode har opplevd en like stor nedgang i norske bedrifters andel av EUs forskningsmidler. Instituttene andel av mottatte inntekter fra EU har derimot holdt seg stabilt på rundt 40 prosent.

Det er et klart mål at norsk deltakelse og returandelen av den norske kontingenten må øke betydelig i Horisont 2020. For forskningsinstituttene er det imidlertid en stor utfordring at støttegraden i H2020 er lavere enn i FP7. En god stimuleringsordning er en forutsetning for å kunne øke deltakelsen fra bedriftene i programmene. STIM-EU har vist seg å være en treffsikker ordning, og det er positivt at Regjeringen har doblet beløpet til STIM-EU i 2014. NHO mener at STIM-EU bør belønne "dra med funksjonen" overfor bedriftene enda mer, slik at vi i enda større grad utnytter instituttene som Norges strategiske fortrinn i EU-forskningen. For å sikre en bred interesse for å søke om deltakelse i EUs programmer, er det i tillegg avgjørende med en god PES-ordning (prosjektetableringsstøtte). NHO ber Regjeringen vurdere om det også bør etableres en egen STIM-EU ordning for bedriftene.

Tett samarbeid med våre viktigste handelspartnere og allierte er avgjørende for Norges konkurranseevne og velferd. NHO er derfor uenig i Regjeringens beslutning om ikke delta i COSME. NHO håper at Regjeringen reverserer denne beslutningen og allerede i revidert budsjett 2014, eventuelt senest i budsjettet 2015 setter av de nødvendige midlene.

Norge skal bruke 17-18 milliarder til sammen på deltagelse i Horisont 2020. NHO mener, som sagt, at dette er vel anvendte penger. Imidlertid er vi i ferd med å komme i en situasjon hvor nærmere en av ti kroner på det norske forskningsstatsbudsjettet går til deltagelse i EUs forsknings- og innovasjonsprogrammer. Dette tilsier en bredere drøfting av hvordan vi bedre kan bruke de nasjonale programmene som inngangsport til EU-programmene. Vi imøteser Regjeringens bebudede strategi for deltagelse i Horisont 2020, hvor vi antar at denne utfordringen blir nærmere drøftet.

TTIP

De pågående forhandlingene om en frihandels- og investeringsavtale mellom EU og USA tar sikte på å fjerne tollbarrierer, harmonisere regelverk og standarder og etablere gjensidig investeringsbeskyttelse. Et slik avtale vil få store ringvirkninger.

EU og USA er Norges desidert største handelspartnere. Norges samhandel med EU og USA utgjør samlet rundt 85 % av eksporten og 70 % av importen. Det er avgjørende for eksportindustriens konkurranseevne at vi ikke kommer i en situasjon der norsk industri får dårligere betingelser på det amerikanske markedet enn industri fra EUs medlemsland. Samtidig er det viktig at vår deltagelse i det indre marked ikke blir forringet som følge av TTIP, dersom fremtidig regelutforming i større grad skjer mellom EU og USA. Videre er det viktig at norske investeringer i USA ikke får dårligere beskyttelse enn investeringer fra EU. NHO anser derfor at en tilknytning til

TTIP, for eksempel gjennom en frihandelsavtale med USA, bilateralt eller gjennom EFTA, må være en del av løsningen.

Et velfungerende indre marked

Et velfungerende indre marked er spesielt viktig for en spesialisert økonomi som den norske. EUs indre marked vil aldri "ferdigstilles", men være i en kontinuerlig utvikling. Mye er gjort når det gjelder å utvikle et godt rammeverk for det indre marked, men det gjenstår fremdeles tiltak for å sikre en effektiv utnyttelse av potensialet i dette markedet.

Norske myndigheter må bidra aktivt i utviklingen av det indre marked. I arbeidet med å utvikle nytt felles regelverk er det viktig å påse at regelverket utformes på en måte som ikke skaper nye barrierer eller byrder for bedriftene.

NHO mener:

- *Klima- og energiområdet i europapolitikken må prioriteres enda høyere enn det som er tilfellet i dag*
- *Regjeringen må styrke stimuleringsordningene for å nå målet om økt deltakelse i Horisont 2020*
- *Regjeringen bør beslutte norsk deltakelse i Cosme, EUs program for små og mellomstore bedrifter*
- *Regjeringen må følge TTIP-forhandlingene tett og arbeide aktivt for at Norge blir del av det transatlantiske frihandelsområdet.*

Vennlig hilsen
NÆRINGSLIVETS HOVEDORGANISASJON

for Petter H. Brubakk
Direktør

Tore Myhre
Avdelingsdirektør